

Алла Добридень,
*к. пед. н., доцент кафедри виховних технологій
та педагогічної творчості
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
Україна*

НАСТУПНІСТЬ МІЖ ЛАНКАМИ ОСВІТИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

В умовах інформаційного суспільства самоцінність знань змінюється. З одного боку, вони стають більш доступними, а з іншого – одержання нових знань, умінь стає обов'язковим для людини впродовж усього життя.

Педагогу необхідно сформувати високоосвічену особистість, яка має бути спроможною знайти своє місце в умовах складних життєвих реалій. Невід'ємною складовою способу існування українського народу має стати неперервна освіта, головною *метою* якої є всебічний розвиток особистості, максимальна реалізація здібностей кожної людини, виховання громадянина України.

Для здійснення неперервності необхідно забезпечити наступність змісту та координації навчально-виховної діяльності на різних ступенях освіти; формувати потреби і здатності до самонавчання відповідно до інтелектуальних можливостей особистості; необхідно створити взаємозв'язок між дошкільною, середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищою школою, закладами післядипломної освіти та процесом самоосвіти.

Оскільки безперервність отримує все більше розповсюдження, актуальними стають питання дослідження цієї проблеми на сучасному етапі вітчизняними педагогами. Серед них – І. Беол, Є. Барбіна, С. Вершловський, О. Владиславлев, В. Гаргай, Б. Гершунський,

В. Горохов, Г. Гребенюк, М. Громкова, І. Зязюн, Л. Коханова, Ю. Кулюткін, Н. Ничкало, В. Онушкін, Н. Протасова, Г. Сорокоумова та інші.

Одним з важливих напрямів у навчанні є не тільки і не стільки одержання учнем готових знань, скільки навчити його методам здобуття цих знань для продовження освіти протягом усього життя, тобто сформувати сучасну культуру інтелектуальної діяльності.

Розглядаючи взаємозв'язок між ланками освіти, перед освітянами постає питання – «Скільки ж необхідно вчитися?». Відповідь одна: все життя. Тривалість навчання має поліпшувати умови для самонавчання і навчання впродовж життя. Як сформувати покоління, яке буде здатне вчитися протягом усього життя? Це справа не лише галузі освіти, це загальнодержавна справа. Проблема часу – вчитись усе життя – вимагає великого матеріального забезпечення, докорінної перебудови системи освіти, створення всіх належних умов для самовдосконалення особистості. Коли починати вчитися? Прививати навички самостійного навчання необхідно починати з дошкільної освіти. Вона є обов'язковою первинною складовою частиною системи безперервної освіти в Україні.

З прийняттям Закону України *«Про дошкільну освіту»*(2001 р.) визначилися правові, організаційні та фінансові засади функціонування і розвитку системи дошкільної освіти, яка забезпечує розвиток, виховання і навчання дитини, ґрунтується на поєднанні сімейного та суспільного виховання, досягненнях вітчизняної науки, надбаннях світового педагогічного досвіду, сприяє формуванню цінностей демократичного правового суспільства в Україні.

Дошкільне навчання функціонує як окрема освітня система, але водночас тісно пов'язана із загальною середньою освітою, яка у свою чергу є невід'ємною органічною частиною неперервної освіти.

Загальна середня освіта є основою соціалізації молодшої людини в суспільстві, фундаментом для подальшої її освіти чи трудової діяльності. Вона забезпечує наступність у становленні людини в процесі її переходу від дитинства до дорослого життя. Тому середня школа дотримується, з одного боку, наступності з дошкільною освітою, а з іншого – створює підґрунтя для загальнонаукової, загальнокультурної і допрофесійної підготовки фахівця до майбутнього суспільного життя.

Зміст шкільної освіти має бути осучаснений так, щоб випускники школи могли швидко орієнтуватися у самостійному житті, цілеспрямовано використати свій потенціал як для самореалізації в професійному і особистому плані, так і в інтересах суспільства, держави.

Позашкільна освіта – це сукупність знань, умінь та навичок, що отримують вихованці, учні і слухачі в позашкільних навчальних закладах у час вільний від навчання. Позашкільний навчальний заклад – це складова система позашкільної освіти, яка надає знання, формуючи вміння та навички за інтересами, забезпечує потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальний, духовний і фізичний розвиток, підготовку до активної професійної та громадської діяльності, створює умови для соціального захисту та організації змістовного дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань та стану здоров'я вихованців, учнів і слухачів.

Виходячи із Закону України «Про позашкільну освіту» (1998 р.), кожний педагог має прагнути задовольнити потребу учнів у професійному самовизначенні і творчій самореалізації, організувати дозвілля вихованців, необхідну профілактику бездоглядності правопорушень, виховати в учасників навчально-виховного процесу свідоме ставлення до власної безпеки та безпеки оточуючих. Позашкільна освіта має здійснюватися диференційовано, відповідно до індивідуальних

можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, учнів з урахуванням їх віку, психофізичних особливостей, стану здоров'я.

Розглядаючи наступність у системі освіти, ми дійшли до *професійно-технічної*. Це особлива ланка, яка повинна бути найтісніше інтегрована в економіку, суттєво впливати на її розвиток. Хоча в Україні існує економічна криза, професійно-технічна освіта живе і в ній відбуваються позитивні зміни. Ця освіта забезпечує здобуття громадянами професій відповідно до їх інтересів, здібностей, перепідготовку, підвищення їх професійної кваліфікації. У більшості навчальних закладів упроваджуються інноваційні технології навчання, розширюється мережа закладів професійно-технічної освіти нового типу, розвивається підготовка робітників за інтегрованими професіями, що сьогодні дуже важливо на ринку праці. Стало можливим міжнародне спілкування з проблем професійного навчання.

Вища освіта забезпечує фундаментальну, наукову, спеціальну професійну та практичну підготовку особистості. Здобуття вищої освіти повинно відповідати покликанням, інтересам і здібностям особистості. ВНЗ мають стати важливою складовою створюваної системи перепідготовки і підвищення кваліфікації, підтримуючи ідею безперервної освіти.

Розглядаючи Закон України «Про вищу освіту», звернемо увагу на те, що він спрямований на врегулювання суспільних відносин у галузі навчання, виховання, професійної підготовки громадян України. Цей закон встановляє правові, організаційні, фінансові та інші засади функціонування системи вищої освіти, створює умови для самореалізації особистості, забезпечення потреб суспільства і держави у кваліфікованих фахівцях.

Вища школа тісно пов'язана з *післядипломною освітою*. Вона забезпечує одержання нової кваліфікації, нової спеціальності та професії

на основі раніше здобутої в закладі освіти і досвіду практичної роботи, поглиблення професійних знань, умінь за спеціальністю. Але, на жаль, післядипломна освіта потребує значного поліпшення в науково-методичному забезпеченні. Істотних змін потребують нормативні документи, що регулюють упорядкування та процедури перепідготовки і підвищення кваліфікації кадрів, передусім встановлення безпосередньої залежності між якістю праці та її оплатою. Адже сьогодні професійне зростання фахівця в багатьох сферах майже не впливає на його добробут.

Отож, безперервність у наш час є історичною необхідністю, від повноти усвідомлення і ступеня реалізації якої багато в чому залежить подальший прогрес нашого суспільства. Освіта, побудована на принципі неперервності, найбільш повно відповідає природі високорозвиненої, соціально-економічної формації. Вона являє собою досконалу систему, що базується на аналізі прогресивної тенденції свого розвитку та орієнтована на майбутні запити суспільства в підготовці висококваліфікованих кадрів.

Сьогодні держава очікує від системи неперервної освіти більшої гнучкості, мобільності, більшого розмаїття форм і методів діяльності. Необхідно створити умови для кожної особистості, що дозволять розвинути здібності та нахили, утвердитись у колективі. Нові умови життя потребують нового мислення, нової культури діяльності і, звісно, якісно іншого рівня освіченості, здатності до постійного оновлення знань, формування в підростаючого покоління сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навиків самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації.

Список використаних джерел:

1. Закон України «Про позашкільну освіту» // Освіта України. – 2000. – 2 серпня.
2. Закон України «Про вищу освіту» // Освіта України. – 2002. – 26 лютого.

3. Закон України «Про дошкільну освіту» // Освіта України. – 2001. – 12 серпня.

4. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради. – 1991. – № 34. – С. 26–28.